

SKAITMENINĖS ATSKIRTIES MAŽINIMAS KEIČIANTIS KARTŲ PATYRIMU

Tvaraus modelio kūrimas bei įžvalgos
Modelio įgyvendinimo gairės

Vilnius 2024

„Skaitmeninės atskirties mažinimas keičiantis kartų patirtimi“ – tai Šiaurės ministrų tarybos biuro Lietuvoje finansuojama novatoriška iniciatyva, kurios tikslas – sukurti, išbandyti ir išplėtoti informacinių ryšių technologijų (IRT) mentorystės tarp jaunimo ir vyresnio amžiaus žmonių sistemą Lietuvoje ir Šiaurės šalyse. Projektu siekiama mažinti kartų atotrūkį, suteikiant jauniems asmenims galimybę konsultuoti senjorus, skatinant skaitmeninių įgūdžių ugdymą ir kartų bendradarbiavimą.

Projekto trukmė: 2023 m. rugsėjis – 2025 m. kovas.

Projekto partneriai: asociacija „Langas į ateitį“ (pagrindinis partneris, Lietuva), Šiaurės šalių suaugusiųjų mokymosi tinklas (Suomija) ir IT-Guide (Švedija).

Šis leidinys buvo sukurtas naudojantis Šiaurės ministrų tarybos finansine parama. Šio leidinio turinys yra projekto koordinatorių atsakomybė ir nebūtinai atspindi Šiaurės ministrų tarybos nuomonę ar poziciją.

Šiam darbui taikoma Kūrybinių bendrijų 4.0 priskyrimo-nekomeracinio naudojimo-analogiško platinimo viešoji licencija.

© Algimantas Merkys, Rita Šukytė, 2024

© Asociacija „Langas į ateitį“, 2024

TURINYS

Įvadas	4
Visuomeninės bei teisinės aplinkos apžvalga	7
Savanorystė Lietuvoje	7
Savanorystės patirtis Lietuvos mokyklose	8
Šaltiniai ir rekomenduojami skaitiniai	9
Suinteresuotosios šalys: patirtis ir lūkesčiai	10
Lietuvos organizacijos	10
Senjorų organizacijos.....	10
Galimi savanoriško darbo organizatoriai	10
Politiką įgyvendinančios organizacijos.....	10
Šiaurės šalių projektai.....	11
Veiklos modeliai: analizė ir taikymas	14
Bendruomenės modelis	14
Modelio įgyvendinimo planas	16
Konsultacijos su mokyklomis.....	17
Konsultacijos su bibliotekomis.....	18
Konsultacijos su senjorų organizacijomis	18
Organizacijos modelis	19
Modelio įgyvendinimo planas	19
Savanorišką veiklą organizuojančių organizacijų pasirengimas.....	20
Rekomendacijos bei mokymosi medžiaga	21
Rekomendacijos ir savarankiško mokymosi medžiaga savanoriams	21
Rekomendacijos institucijoms	22
Bandomųjų konsultacijų įžvalgos	22

Šiame dokumente aprašoma metodika, kaip mažinti skaitmeninę atskirtį pasitelkiant kartų patirtį, daugiausia dėmesio skiriant jaunimo įtraukimui į vyresnių kartų skaitmeninių įgūdžių ugdymą. Prie šios iniciatyvos gali jungtis įvairios organizacijos, įskaitant mokyklas, bibliotekas ir senjorų bendruomenes, prisidėdamos prie mentorystės veiklų, kuriomis ugdomas senjorų skaitmeninis raštingumas, įgyvendinimo.

Vykdytame projekte pabrėžiamas jaunimo ir vyresnio amžiaus žmonių bendradarbiavimas, taip skatinant tvirtesnius bendruomenės ryšius ir kartu mažinant skaitmeninę atskirtį, atsirandančią šiuolaikinių technologijų valdomame pasaulyje.

Metodikoje pateikiamos detalios gairės, kaip šią mentorystės veiklą įtraukti į esamas organizacijų veiklas. Čia pateikiamos įvairių tipų įstaigoms pritaikytos rekomendacijos, kaip planuoti, organizuoti ir vykdyti iniciatyvos veiklas, skatinama bendradarbiauti su vietos partneriais, kad būtų užtikrintas jų tvarumas. Be to, pabrėžiama nauda dalyvaujančioms organizacijoms, jaunimui ir senjorams, daugiausia dėmesio skiriant ilgalaikiam bendruomenės įsitraukimui ir pagrindinių jaunimo lyderystės bei skaitmeninių įgūdžių ugdymui.

Pagrindiniai projekto rezultatai – geresnis senjorų skaitmeninis raštingumas, stipresni kartų ryšiai ir aktyvesnis socialinis bei pilietinis dalyvavimas. Praktinė jaunimo mentorystės patirtis taip pat padeda ugdyti jaunimo lyderystę.

Įvadas

Šiandieniniame sparčiai besikeičiančiame skaitmeniniame pasaulyje gebėjimas naudotis technologijomis tampa vis svarbesnis kasdieniame gyvenime. Daugelis viešųjų paslaugų dabar teikiamos internetu, o dar daugiau paslaugų yra skaitmeninamos. Tačiau ne visi turi vienodas galimybes ir įgūdžius jomis naudotis. Ypač senjorai dažnai susiduria su iššūkiais, bandydami prisitaikyti prie naujų skaitmeninių priemonių ir paslaugų, o viešųjų paslaugų skaitmeninimas kelia vyresnio amžiaus žmonių atskirties grėsmę.¹

Šiai problemai spręsti siūlome įtraukti bendruomenes ir organizacijas, skatinant kartų bendrystę ir savanorystę, pasitelkiant jaunos savanorius, kurie padėtų senjorams įgyti reikalingus skaitmeninius įgūdžius. Problemos sprendinio prielaida yra ta, kad jaunieji savanoriai, turintys įgimtą polinkį į technologijas, gali tapti puikiais mentoriais ir konsultantais senjorams. Tokia veikla ne tik padėtų senjorams įveikti skaitmeninius iššūkius, bet ir paskatins kartų bendravimą bei supratimą, sustiprindama bendruomenės ryšius. Geresni skaitmeniniai gebėjimai, o ypač pasitikėjimas savimi skaitmeninėje erdvėje, padėtų senjorams joje lengviau gauti reikiamas paslaugas, bendrauti tarpusavyje bei su artimaisiais, užsiimti saviraiška bei kūryba.

Savanoriai, padedantys senjorams skaitmeninėje srityje, gali būti skatinami įvairiais būdais. Pirmiausia, tai puiki galimybė asmeniniam tobulėjimui – jie gali išmokti naujų įgūdžių, ypač bendravimo ir mokymo, kurie bus naudingi jų ateities karjerai. Be to, bendravimas su senjorais gali suteikti jiems galimybę išgirsti įdomias gyvenimo istorijas ir pasimokyti iš vyresnių kartų patirties. Savanoriai taip pat gali jaustis naudingi ir prisidėti prie savo bendruomenės gerovės, padėdami senjorams įveikti skaitmeninius iššūkius. Mokyklos ir kitos organizacijos gali suteikti savanoriams pripažinimą, pažymėjimus ar ugdymo programoje įskaityti jų socialinio pilietinio darbo indėlį.

Mokyklos gali labai prisidėti prie šio modelio tvarumo. Mokyklos gali įtraukti savanorišką veiklą į savo mokymo programas, skatindamos mokinius dalyvauti projektuose, kurie padeda bendruomenei. Jos taip pat gali organizuoti mentorystės programas, kuriose vyresni mokiniai įgytų savanoriškos veiklos patirties, ir bendradarbiauti su vietos organizacijomis, kad suteiktų mokiniams galimybę dalyvauti jų organizuojamose savanoriškose veiklose.

Senjorų ir savanorių susitikimai galėtų vykti visuomenei atvirose vietose, kuriose įrengta reikiama skaitmeninė infrastruktūra (kompiuteriai, viešas belaidis tinklas ir pan.), užtikrinamas savanorių saugumas ir teikiama būtinausia organizacinė pagalba – registruojami konsultacijų dalyviai ir skelbiami tvarkaraščiai. Šiuo požiūriu tinkamiausios yra savivaldybių viešosios bibliotekos, o taip pat suaugusiųjų švietimo įstaigos ir trečiojo amžiaus universitetai (jų lankytojams), bendruomenių centrai ir pan.

Viešosios bibliotekos dažnai yra bendruomenės traukos centrai, kurių aplinkoje senjorai gali jaustis patogiai ir saugiai. Bibliotekos taip pat turi reikiamą infrastruktūrą ir išteklius, kad jose galėtų vykti skaitmeninio raštingumo konsultacijos. Daugelis bibliotekų yra

---

¹ ES Pagrindinių teisių agentūros tyrimas, <https://fra.europa.eu/lt/publication/2023/older-people-digital-rights>

aprūpintos kompiuteriais, interneto prieiga ir kitomis technologijomis, kurios yra būtinos mokymuisi. Be to, bibliotekose dirba kvalifikuoti darbuotojai, kurie gali padėti koordinuoti savanorių veiklą ir teikti pagalbą tiek savanoriams, tiek senjorams.

Kitas svarbus aspektas yra bibliotekų prieinamumas. Jos dažnai yra įsikūrusios patogiose vietose, lengvai pasiekiamos viešuoju transportu. Tai ypač svarbu senjorams, kurie gali turėti ribotas judumo galimybes ar kitų iššūkių.

Galiausiai, bibliotekos yra vietos, kuriose skatinamas mokymasis visą gyvenimą. Jos jau turi nusistovėjusią reputaciją kaip švietimo ir informacijos centrai, todėl natūralu, kad jos gali tapti ir skaitmeninio raštingumo centrais, siūlančiais ir šiame modelyje aprašomas mentorystės veiklas. Ši aplinka skatina mokymąsi ir bendravimą, todėl senjorai gali jaustis motyvuoti ir palaikomi, o savanoriai – naudingi ir vertinami už savo indėlį.

Senjorų konsultavimą taip pat gali įgyvendinti savanoriškos organizacijos, kartu su įprastinių socialinių paslaugų teikimu, vietos jaunimo NVO, studentai ir socialiai atsakingų įmonių jauni specialistai.

Toliau pagrindžiami du veiklos modeliai ir pasiūlomos jų įgyvendinimo rekomendacijos, padedančios spręsti minėtą problemą bendruomenės lygmenyje, skatinant kartų bendrystę ir savanorystę.

Visuomeninės bei teisinės aplinkos apžvalga

Savanorystė Lietuvoje

Savaniauti Lietuvoje gali visi asmenys nuo 14 m. bet kurioje nepelno siekiančioje organizacijoje, kaip tai numatoma LR savanoriškos veiklos įstatyme¹.

Bet kuri ne pelno siekianti organizacija gali pasirašyti dvišalę savanoriškos veiklos sutartį ir pasitelkti savanorius. Kiekviena organizacija numato savanorių poreikį bei atitinkamą profilį, o susitikus gyvai derinami abiejų pusių lūkesčiai: užduotys, veiklų apimtys, tvarkaraštis, komunikacija derinant abiejų šalių galimybes.

Savanoriai dominančią organizaciją gali rasti savarankiškai duomenų bazėje² ir kreiptis tiesiai į dominančią organizaciją arba į Savanorišką veiklą organizuojančią organizaciją (SVO organizaciją) savo apskrityje arba savivaldybėje³.

Savanoriška veikla gali būti labai įvairių formų – savanoriška veikla ir savanoriška tarnyba, nacionalinė ir tarptautinė savanoriška veikla, trumpalaikė ir ilgalaikė. Kiekviena forma turi savų pranašumų, tad labai svarbu pasirinkti ne tik temą, bet ir formą, atitinkančią savanorio poreikius. Savanoriškos tarnybos programose kviečiami dalyvauti **vyresni kaip 14 metų** Lietuvos gyventojai. Asmenys iki 18 metų savaniauti gali, jei neprieštarauja jų teisėti atstovai. Savanoriai turi laikytis priimančios organizacijos nustatytų taisyklių, tinkamai pasirngti konkrečiai veiklai, o organizacija privalo paaiškinti taisykles, mokyti atlikti veiklą, duoti tai veiklai reikalingas priemones.

2024 m. liepą įsigaliojo atnaujintas Savanoriškos veiklos įstatymas, kuriame apibrėžiama šį darbą koordinuojančios organizacijos (įprastai NVO) veikla, atskiriama trumpalaikė savanorystė nuo ilgalaikės.⁴

Jaunimo savanoriška tarnyba

Jaunimo savanoriška tarnyba (JST) – tai intensyvi 6 mėn. trukmės programa jauniems žmonėms nuo 14 iki 29 m., kurios metu jaunuoliai ne mažiau kaip 35 val. per mėnesį savaniauja pasirinktoje akredituotoje priimančioje organizacijoje. Savanoriai reguliariai susitinka su jiems paskirtu kuratoriumi ir mokosi įveikti sunkumus. JST programa suteikia galimybę ne tik atrasti patinkančią veiklos kryptį, bet ir geriau pažinti save, ugdyti bendrąsias kompetencijas.

Organizacija įsipareigoja savanoriui sudaryti 40 val. per mėnesį savanoriškos veiklos grafiką kuris atitiktų savanorio kompetencijas ir būtų prasmingas tiek savanoriui, tiek pačiai organizacijai. Savanoriui paskiriamas kuratorius jį apmoko, ugdo ir palaiko tarnybos metu.⁵

---

¹ LR savanoriškos veiklos įstatymas <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.402802>

² <https://old.jrd.lt/informacija-jaunimui/savanoryste/organizaciju-paieska>

³ <https://old.jrd.lt/savanoryste/svo-akreditacija/akredituotu-svo-organizaciju-sarasas>

⁴ LR savanoriškos veiklos įstatymas (2023 m. redakcija) <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/5abd316094f911eea70ce7cabd08f150?jfwid=mqzcg2qk>

⁵ <https://old.jrd.lt/savanoryste/jst>

Už dalyvavimą JST programoje (visus 6 mėn.) **skiriama 0,25 stojamojo balo** į Lietuvos aukštąsias mokyklas, taip pat jis įskaitomas mokykloje kaip atlikta pilietinė socialinė veikla.

Europos solidarumo korpusas

Europos solidarumo korpusas yra Europos Sąjungos rėmimo programa, kuria siekiama suteikti jauniems žmonėms galimybių tobulėti padedant kitiems. Dalyvauti gali visi jauni žmonės **nuo 18 iki 30 m.** Daugiau informacijos: <https://www.solidarumokorpusas.lt/>.

Savanorystės patirtis Lietuvos mokyklose

Pradedant 2017–2018 mokslo metais, pagrindinių ir vidurinių mokyklų bendruosiuose ugdymo planuose įtraukta privaloma praktinė socialinė-pilietinė veikla, kuri yra vertinama apskaitant jos trukmę valandomis.

Socialinė-pilietinė veikla mokiniui, kuris mokosi pagal pagrindinio ugdymo programą, yra privaloma. Jai skiriama ne mažiau kaip 10 valandų (pamokų) per mokslo metus, priklausomai nuo klasės. Mokykla, atsižvelgdama į mokinių amžių, gali priimti sprendimą šiai veiklai skirti ir daugiau pamokų (valandų) per mokslo metus. Skirtingo amžiaus mokiniams gali būti numatomas skirtingas socialinės-pilietinės veiklos pamokų (valandų) skaičius (antai, kiekvienam 2023–2024 mokslo metais besimokančiam pagal pagrindinio ugdymo programą, privaloma atlikti tokios trukmės socialinę-pilietinę veiklą: 6, 8, 10 (II) gimnazijos klasių mokiniams ne mažiau kaip 10 pamokų (valandų); 5, 7, 9 (I gimnazijos) klasių mokiniams ne mažiau kaip 20, o 2024-2025 mokslo metais 5–10 (II) gimnazijų klasių mokiniams privaloma ne mažiau nei 20 pamokų (valandų). Besimokantiems pagal vidurinio ugdymo programą privaloma ne mažiau nei 70 val. (skaičiuojamos per du metus)¹). Socialinė-pilietinė veikla fiksuojama dienyne. Rekomenduojama numatyti galimybę mokiniui atlikti šio pobūdžio veiklas savarankiškai arba grupelėmis ir glaudžiai bendradarbiaujant su asociacijomis, vietos savivaldos institucijomis ir kt. Mokiniams, pateikusiems pažymėjimą, patvirtinantį savanorio atliktą savanorišką tarnybą, įskaitoma socialinė-pilietinė veikla.²

Taigi, šiai veiklai priskiriama ne mažiau kaip 10 valandos (pamokos) per mokslo metus, tačiau mokykla, atsižvelgdama į mokinių amžių, turi teisę nuspręsti skirti šiai veiklai daugiau valandų per mokslo metus.

Pagrindinių ir vidurinių mokyklų bendruosiuose ugdymo planuose yra nurodomos konkrečios socialinės-pilietinės veiklos, skirtos mokinių kompetencijų ugdymui per praktinę veiklą. Tai apima pilietinį įsitraukimą, kurio metu ugdomi sprendimų priėmimo gebėjimai ir motyvacija dalyvauti mokyklos ir vietos bendruomenės veiklose; pilietiškumo žinios įgyvendinamos praktinėje arba projektinėje veikloje, bendradarbiaujant su įvairiomis vaikų ir

---

¹ ŠMSM ministro įsakymas „Dėl 2023–2024 ir 2024–2025 mokslo metų pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų bendrųjų ugdymo planų patvirtinimo“, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legislation/Act/lt/TAD/ca29f721e2d611eda305cb3bdf2af4d8/asr>

²2021–2022 ir 2022–2023 mokslo metų pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų bendrieji ugdymo planai <https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2021/07/Bendrieji-ugdymo-planai-06.-28.21.pdf>

jaunimo organizacijomis, interesų grupėmis, valdžios ir savivaldos institucijomis; taip pat ugdomas medijų ir informacinis raštingumas, o socialinėmis veiklomis siekiama ugdyti pagarbos, rūpinimosi, pagalbos kitam ir kitokiam vertybes.

Mokiniai įprastai apskaito atlikto socialinės-pilietinės veiklos valandas, užpildydami specialų lapą. Tačiau tik maža dalis mokinių reflektuoja savo veiklas, rašydami įvertinimus arba refleksiją, taip pat veda kompetencijų dienoraštį. Mokiniai dažniausiai vadovaujasi mokytojų rekomendacijomis dėl veiklų, kurias atlikti, o taip pat linkę patys pasirinkti veiklas iš pateikto sąrašo arba pasitiki dalykų mokytojų rekomendacijomis. Įprasta rinktis mokykloje atliekamos veiklas, nors šiuo metu jau gali būti reikalaujama užmokyklinių veiklų trijose socialinių pilietinių veiklų srityse. Didmiesčių mokiniai dažniau nei kiti renkasi veiklas už mokyklos ribų, nes mažesnėse vietovėse trūksta veiklų už mokyklos ribų.¹

Už socialinės-pilietinės veiklos koordinavimą atsakingas klasės vadovas (kuratorius) arba kitas mokyklos vadovo paskirtas asmuo. Jis padeda mokiniui suplanuoti savo veiklas, jas įvertinti, o jei socialinė-pilietinė veikla atliekama už mokyklos ribų, palaiko ryšį su organizacijų atstovais, domisi, kaip sekasi mokiniams.²

Šaltiniai ir rekomenduojami skaitiniai

- <https://jra.lt/dirbantiems/suzinok-daugiau/savanoryste>
- <https://old.jrd.lt/informacija-jaunimui/savanoryste>
- <https://jra.lt/jaunimui/suzinok-daugiau/savanoryste/jaunimo-savanoriska-tarnyba>
- Europoje vyraujančių savanorystės modelių analizė (2011 m.) http://www.3sektorius.lt/docs/Savanorystes_analize_2011_2013-01-17_15_54_38.pdf
- LR Savanoriškos veiklos įstatymas. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.402802>
- „Nacionalinė savanoriškos veiklos programa” (patvirtinta SADM 2013 m.) <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.443631>
- Savanoriškos veiklos Lietuvoje apžvalga (2012 m.) http://lt.thetiltatruster.org/wp-content/uploads/2013/11/Volunteering_Report_Lithuanian_Draft.pdf
- Kurapkaitienė N. Darbo su savanoriais pagrindai. Vadovėlis. <https://jra.lt/uploads/9789955195511.pdf>
- Socialinis-pilietinis ugdymas per praktinę veiklą: mokyklų atstovų ir mokinių patirtys <https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2020/12/Socialine-pilietine-veikla.pdf>
- Socialinės veiklos metodinės rekomendacijos https://www.svcentras.lt/wp-content/uploads/2023/11/Socialines_veiklos_metodines_rekomendacijos-taisytos.pdf

---

¹ • Socialinis-pilietinis ugdymas per praktinę veiklą: mokyklų atstovų ir mokinių patirtys <https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2020/12/Socialine-pilietine-veikla.pdf>

² Dėl 2023–2024 ir 2024–2025 mokslo metų pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų bendrųjų ugdymo planų patvirtinimo, 9 priedas.

Suinteresuotosios šalys: patirtis ir lūkesčiai

Iniciatyvos įgyvendinimo metu buvo surengti susitikimai su Lietuvos ir partnerių šalių organizacijomis, kurios pasidalijo savo patirtimi ir lūkesčiais.

Lietuvos organizacijos

Senjorų organizacijos

Viena svarbiausių Lietuvoje veikiančių organizacijų, vienijančių norinčius mokytis ir tobulėti vyresnio amžiaus žmones, yra Lietuvos **trečiojo amžiaus universitetai**. Lietuvoje trečiojo amžiaus universitetų yra daugiau nei 50, jie gana skirtingi. Kai kurie universitetai susiję su švietimo centrais regionuose, daug kur jie bendradarbiauja su mokyklomis. Juos vienija Nacionalinė trečiojo amžiaus universitetų (TAU) asociacija (tauasociacija.lt).

Medardo Čoboto trečiojo amžiaus universiteto ir Kauno trečiojo amžiaus universiteto atstovų nuomone, jaunimas galėtų suteikti pagalbą apie programėles, socialinius tinklus, kitas paslaugas internete ir pan. Senjorams reikia pristatyti konsultacijų temas, kad žinotų, į ką galima gauti atsakymus. Ne visos temos aktualios abiem pusėms. Kauno TAU Technologijų fakultete ir MČTAU jau metus įgyvendintas skubios IT pagalbos modelis, kai jos pateidaujantys registruojasi, o vėliau tą pagalbą gauna telefonu ar vietoje prie kompiuterio.

Medardo Čoboto trečiojo amžiaus universitetas (MČTAU) kartu su partneriais iš Suomijos, Švedijos ir Norvegijos vykdė projektą, kurio rezultatas – skaitmeninių gebėjimų mokymo programų gerosios patirties rinkinys, galintis padėti tobulinti senjorų skaitmenines kompetencijas Šiaurės ir Baltijos šalyse (daugiau [čia](#)).

Galimi savanoriško darbo organizatoriai

Lietuvos savivaldybių viešųjų bibliotekų asociacija vienija visose šalies savivaldybėse veikiančias 60 viešųjų bibliotekų, 2024 m. pr. turėjusių bendrai net 1102 padalinius. Viešųjų bibliotekų patirtis įtraukiant vietos jaunimą į savanoriškas veiklas bibliotekose yra įvairi, tačiau visos jos aktyviai veikia šioje srityje. Kai kuriose bibliotekose yra atviri jaunimo centrai, kuriame dirba ir savanoriai. Bibliotekų darbuotojai prireikus konsultuoja senjorus skaitmeninėmis temomis. Bibliotekos noriai įsijungtų į iniciatyvos veiklas, matydamos pastangas atitinkančią naudą.

Lietuvos Raudonasis Kryžius yra viena svarbiausių valstybės pagalbininkų humanitarinėje srityje, didelį dėmesį skirianti vienišų senjorų priežiūrai. Organizacijos savanoriai yra įvairaus amžiaus, jie veiklą vykdo visose 60 savivaldybių, kurias vienija 16 skyrių. Kai kuriose vietovėse veikia Lietuvos Raudonojo Kryžiaus organizuojami senjorų klubai, senjorų pagalbos senjorams programa. Savanoriai taip pat lanko senjorus namuose. Skaitmeninio raštingumo konsultacijų metodika galėtų pasitarnauti senjorų klubuose, kur pagal ją savanoriai surengtų IT pamokėles, o taip pat lankant senjorus namuose pagal „šiltų apsilankymų“ programą.

Politiką įgyvendinančios organizacijos

Jaunimo reikalų agentūros Lietuvoje veiklos yra skirtos darbuotojams bei organizacijoms dirbančioms su jaunimu, ji koordinuoja Jaunimo savanoriška tarnybos programą. Jaunimo savanoriška tarnyba trunka 240 valandų per 6 mėnesius. Kiekvienas jaunuolis turi mentorių, su kuriuo kiekvieną mėnesį susitinka aptarti savo išmokimą, suvokimą, pasižneka apie pagerintas bendrąsias kompetencijas. Kuratorius jau būna priimančioje organizacijoje ir taip pat atsako už veiklų planavimą. Per metus tarnybą atlieka apie 1000 jaunuolių.

Informacija apie tarnybą platinama neformaliai ar per vietos organizacijų tinklą. Yra apie 625 registruotų priimančių organizacijų.

Kiekvienoje savivaldybėje yra jaunimo reikalų koordinatorius, su kuriuo galima bendrauti dėl savanoriškos tarnybos.

Šiaurės šalių projektai

Šiaurės šalių partneriai turi didelę patirtį vykdant panašius projektus ir pabrėžė, kad kartų tarpusavio pagalba yra gerasis pavyzdys.

Pažymėtini šie Suomijoje vykdyti projektai, kurių metu buvo stiprinami kartų tarpusavio ryšiai, rengiamos senjorų konsultacijos.

- „Oman muotoinen koti“ projektas siekia rasti sprendimų įveikti jaunų žmonių benamystę ir skatinti tarpkartinius santykius. „Asunto palvelutalossa nuorelle 360 e/kk - yhdellä ehdolla (www.iltalehti.fi)“ straipsnių serija pasakoja apie tris jaunuolius, kurie persikėlė gyventi į senelių namus Helsinkyje. Jaunuoliai moka pigią nuomą ir leidžia laiką su vyresniais žmonėmis. Plačiau apie projekto tikslus, įgyvendinimą, tikslines grupes ir partnerius, taip pat apie jaunų ir vyresnių žmonių lūkesčius ir patirtis bendro gyvenimo metu pasakojama tinklaraščio įrašė „Nuoria muutti asumaan vanhusten palvelutaloon Helsingissä - mitä ihmettä? - Uudistuva sosiaalialan osaaminen - Metropolian blogit“.
- Svetainėje „It - Svenska pensionärsförbundet (www.spfpension.fi)“ teikiama informacija ir konsultacijos senjorams, kurie naudojami kompiuteriais, planšetėmis ar išmaniaisiais telefonais. Svetainėje yra mokomoji ir demonstracinė medžiaga įvairiomis temomis, pavyzdžiui, kaip interneto bankas, e. paštas, socialiniai tinklai ir įvairios pagalbinės skaitmeninės priemonės.
- „Netikäs -projekti (2017-2020) | Eläkeliitto (www.elakeliitto.fi)“ – tai tris metus trukęs projektas, kurio tikslas yra ugdyti senjorų gerovę ir gebėjimą veikti pasitelkiant skaitmenines paslaugas ir sprendimus. Projekte buvo kuriami ir išbandomi įvairūs skaitmeniniai produktai, pvz., *Netikäs* programėlė, kuri naudojama kaip senjorų asmeninis sveikatos dienoraštis, ir *Netikäs* savanorių mokymai, kurių metu senjorai buvo mokomi mokyti kitus savo amžiaus žmones naudotis skaitmeninėmis paslaugomis.

- „Yhtä köyttä vetämässä | Eläkeliitto (www.elakeliitto.fi)" yra visą šalį apimtis projektas, kuris siekia rengti natūralius ir prasmingus susitikimus tarp senyvo amžiaus pagrindinės gyventojų grupės ir imigrantų vykdant tarpkartinę bendruomeninę veiklą. Projekte organizuojama, pavyzdžiui, susitikimų veikla, mokymai, diskusijos ir informavimas, kurie skatina tikslinių grupių dalyvavimą, gerovę, bendruomeniškumą ir kultūrinę kompetenciją.

Pažymėtini šie Švedijoje vykdyti bei vykstantys projektai.

- Projektas „IT Guide" yra iniciatyva, kurią 2012 m. pradėjo Švedijos Raudonasis Kryžius, siekiant padėti jauniems pabėgėliams ir migrantams integruotis į Švedijos visuomenę. Projektas rengia ir suteikia nemokamus IT mokymus ir konsultacijas vyresnio amžiaus žmonėms, kurie nori išmokti naudotis skaitmeninėmis technologijomis ir paslaugomis. Projektas taip pat skatina tarpkultūrinį dialogą ir solidarumą tarp skirtingų kartų ir kultūrų. Projekto „IT Guide" dalyviai yra 16-25 metų žmonės, kurie atvyko į Švediją kaip pabėgėliai ar migrantai. Jie mokomi ir sertifikuojami kaip IT pagalbininkai, kurie gali padėti vyresnio amžiaus žmonėms, norintiems išmokti naudotis kompiuteriais, internetu, mobiliaisiais telefonais, socialiniais tinklais ir kitomis skaitmeninėmis priemonėmis. IT pagalbininkai dirba savanoriškai ir gauna patirties, kompetencijų ir kontaktų, kurie gali padėti jiems ateityje rasti darbą ar studijuoti.
Projektas „IT Guide" veikia daugiau nei 20 Švedijos miestų ir turi apie 300 IT pagalbininkų ir 2000 vyresnio amžiaus žmonių, kurie naudojami jų paslaugomis. Projektas yra finansuojamas iš Švedijos valstybės, Europos Sąjungos ir privačių fondų lėšų. Projekto svetainė yra <https://itguide.se/>.
- „Unga hjälper äldre ta sig fram i den digitala världen - P1 Morgon | Sveriges Radio" - tai Švedijos radijo laida, kurioje jauni žmonės padeda vyresniems žmonėms susipažinti su naujomis technologijomis ir skaitmeninėmis paslaugomis. Laida rodoma P1 kanale, kuris yra skirtas visuomenės, kultūros ir mokslo temoms. Projekto tikslas yra sumažinti skaitmeninį atotrūkį tarp kartų ir padidinti vyresnių žmonių savarankiškumą ir socialinį dalyvavimą. Projekto metu vyresni žmonės gauna individualią pagalbą iš jaunų savanorių, kurie moko juos naudotis kompiuteriais, telefonais, internetu ir kitomis skaitmeninėmis priemonėmis. Projekto iniciatorius yra Post och Telestyrelsen, - tai Švedijos valstybinė komunikacijų reguliavimo institucija. Laidos svetainė yra <https://sverigesradio.se/artikel/unga-hjalper-aldre-ta-sig-fram-i-den-digitala-varlden>.
- „Digidelcenter“ yra vienas iš projektų, kuris siekia padidinti senjorų ir kitų socialiai pažeidžiamų grupių skaitmeninį dalyvavimą ir kompetenciją. Skaitmeniniai centrai yra vietos, kur žmonės gali ateiti ir gauti nemokamą pagalbą bei konsultacijas, kaip naudotis skaitmenine įranga ir internetu. Projektą vykdo bendrai „Internetstiftelsen“, „Post- och telestyrelsen“ ir 15 komunų, kurios gauna projekcinį finansavimą. Digidelcenter taip pat bendradarbiauja su kitomis organizacijomis, pvz., SeniorNet, SeniorNet Sweden, studijų sąjungomis ir bibliotekomis.

- [Jönköping University National Centre for lifelong learning ENCELL](#) yra nacionalinė organizacija, atsakinga už mokslinius tyrimus ir žinių sklaidą apie suaugusiųjų ir visą gyvenimą trunkantį mokymąsi. 2015-2017 m. ji vykdė Nordplus programos finansuojamą projektą „Dialogas ir bendradarbiavimas tarp jaunų ir pagyvenusių žmonių“. Projekto tikslas buvo skatinti dialogą ir bendradarbiavimą tarp jaunų ir senų žmonių, siekiant kurti tarpusavio supratimą ir gerbimą. Projekte dalyvavo partneriai iš Švedijos, Danijos, Norvegijos, Suomijos ir Islandijos. Projekto metu jaunimas ir senjorai dalyvavo įvairiuose dialogo ir bendradarbiavimo užsiėmimuose, tokiuose kaip: pasakojimų kūrimas, kalbos mokymasis, bendruomenės veikla.
- „Stureskolan Inter - Generational Project“ buvo socialinis eksperimentas, kurio metu 15-os metų (9 klasės) mokiniai iš Stureskolano mokyklos Švedijoje praleido savaitę kartu su vyresniais žmonėmis iš pensininkų namų. Projekto tikslas buvo skatinti tarpkartinių santykių stiprinimą ir socialinį mokymąsi. Mokiniai ir pensininkai kartu dalyvavo įvairiose veiklose, tokiose kaip gamtos fotografavimas, šokis, istorijų pasakojimas ir kūrybinis rašymas. Projekto rezultatai parodė, kad tokia patirtis padidino abiejų grupių savivertę, empatiją ir pozityvumą. Šiame projekte dalyviai daugiausia užsiėmė meninėmis ir kultūrinėmis veiklomis, kurios skatino jų kūrybiškumą ir bendravimą. Jaunimas už savo darbą gaudavo įvertinimus ir diplomus.

Veiklos modeliai: analizė ir taikymas

Iniciatyva „Skaitmeninių įgūdžių ugdymas keičiantis kartų patirtimi“ siekia ugdyti vyresnio amžiaus gyventojų skaitmeninį raštingumą, jiems konsultuoti pasitelkiant jaunuosius savanorius ir atskleidžiant skirtingų kartų tarpusavio bendravimo privalumus.

Iniciatyvos veikloms įgyvendinti siūlomi du modeliai:

1. bendruomenės ir
2. organizacijos.

Bendruomenės modelis turi palaikyti daugiau ar mažiau savaiminį konsultavimo procesą, veikiantį vietos bendruomenės (suprantamos plačiaja prasme, kaip tos vietovės gyventojų, švietimo, kultūros, visuomeninių organizacijų visuma) iniciatyva.

Organizacijos modelis pabrėžia savanorišką darbą organizuojančio juridinio asmens pagrindinį vaidmenį bei iniciatyvą suburiant savanorius ir koordinuojant jų konsultavimo veiklas.

Bendruomenės modelis

Čia vietinė bendruomenė – vietos gyventojai, ten esančių kultūros, švietimo, bendruomenės įstaigų – bibliotekos, mokyklos, vietos muziejaus, parapijos ir pan. – nariai, lankytojai, darbuotojai, susiję asmenys (kaip mokinių tėvai).

Veiklų organizatoriai – minėtų įstaigų vadovai, darbuotojai, išrinkti ar paskirti atstovai.

Veiklose dalyvauja:

- savanorius tiekianti ir organizuojanti struktūra (pvz., mokykla),
- susitikimams atvira įstaiga (biblioteka ir pan.), ji valdo susitikimų tvarkaraštį ir registruoja savarankišką darbą;
- vyresnio amžiaus žmones vienijanti ar galinti informuoti organizacija, pavyzdžiui, kaimo bendruomenė, kuri atlieka svarbų vaidmenį informuojant ir skatinant vyresnio amžiaus žmones dalyvauti veiklose;
- savanoriai;
- vyresnio amžiaus žmonės (galutiniai naudos gavėjai).

Savanoriško darbo organizavimą (pilietinio - socialinio ugdymo planai) ir pasiūlą **mokyklose** esame jau aprašę anksčiau. Savanoriško darbo papildomas poreikis bendruomenėje palankiai sutinkamas mokyklose. Šiuo metu šalyje yra 795 bendrojo lavinimo įstaigos (be pradinių mokyklų)¹.

---

¹ Bendrojo ugdymo mokyklų skaičius pagal pavaldumą ir tipus(2018-2019, 2019-2020, 2020-2021, 2021-2022, 2022-2023m.m.) https://www.svis.smm.lt/file/manual/Statistines_temines_lenteles/Bendrasis_ugdymas/2022-2023/Mokyklos/1_Bendrojo_ugdymo_mokyklu_skaicius_pagal_pavalduma_ir_tipus.xlsx

Lietuvoje esminį vaidmenį šiame modelyje gali atlikti vietos **viešoji biblioteka**, kuri pasiūlytų viešąsias erdves konsultacijoms, valdyti ir kontroliuoti konsultacijų tvarkaraštį, registruoti atliktą savanorišką darbą.

Savivaldybių viešosios bibliotekos ir jų padaliniai veikia vietovėse, turinčiose daugiau nei 900 gyventojų, – galimų lankytojų. Šiuo metu yra daugiau nei 1000 viešųjų bibliotekų ir padalinių, kuriose įrengti viešieji interneto prieigos taškai (VIPT).

Bibliotekos savo veikloje vadovaujasi patvirtintais 2022–2024 metų strateginiais planais (šie planai parengti pagal Kultūros ministerijos „Bibliotekų plėtros kryptis 2016–2022 metams“ (2016 m.), pasirenkant vieną ar kelias kryptis ir jas projektuojant toliau į 2022–2024 metus)¹.

Kaip vieni iš svarbiausių bibliotekų veiklos tikslų nurodomi „prisidėti prie žinių visuomenės kūrimo, skatinant informacinį ir kompiuterinį raštingumą, nuolatinį mokymąsi“, gerinti bibliotekos įvaizdį. Nurodomi ir atitinkami uždaviniai – mokyti gyventojus naudotis skaitmeninėmis technologijomis, rengti viešus renginius.

Bibliotekų darbuotojai jau turi daug patirties rengiant mokymus bei kontroliuojant savanorių e. skautų teikiamas konsultacijas (projektas „Prisijungusi Lietuva“, 2019 – 2021)².

Bibliotekų įsitraukimą į projekto veiklas paskatins ir galimybė pritraukti daugiau lankytojų, stiprinti su jais komunikaciją, didinti bibliotekos prestižą ir vaidmenį bendruomenėje (šie aspektai kaip pageidaujami pabrėžiami daugelio bibliotekų SSSG analizėje).

Vietos bendruomenė (juridinis asmuo, dažniausiai asociacija) – jungia ir informuoja vietovės gyventojus. Jos įstatuose visada keliami tikslai bei uždaviniai vienyti, telkti ir ugdyti aplinkinių teritorijų gyventojus, skatinti pilietinės visuomenės kūrimąsi gyvenamojoje vietovėje; padėti integruotis tiems, kurie nepajėgūs patys to padaryti, įtraukiant į šį darbą kuo daugiau savanorių bei paruošiant juos šiam darbui ir pan.³

Projekto „Prisijungusi Lietuva“ (2019–2021 m.) vykdymo metu buvo susisiepta su daugiau nei 500 registruotų vietos bendruomenių⁴, iš kurių net su 120 buvo toliau bendradarbiaujama organizuojant įvairias skaitmeninių gebėjimų ugdymo veiklas.

Jei kiekvienoje iš šių vietinių bendruomenių bus bent po 25 senjorus, pageidaujančius konsultuotis IT naudojimo klausimais, projektas vien įgyvendinęs šį modelį pasieks 3000 galutinių naudos gavėjų.

Aprašytas veiklos modelis gali būti tvarus ilgą laiką ir nesant išorinio finansavimo, jeigu visos dalyvaujančios šalys užmegztų tarpusavio ryšius ir būtų suinteresuotos jame dalyvauti.

---

¹ Kretingos raj. sav. M. Valančiaus viešosios bibliotekos 2022–2024 m. strateginis planas <https://www.kretv.lt/wp-content/uploads/2018/09/bibliotekos-strateginis-planas-2022%E2%80%932024.pdf>

² <https://www.prisijungusi.lt/skaitmeniniai-konsultantai/>, <https://www.prisijungusi.lt/e-skautai/>,

³ Miežaičių kaimo bendruomenės įstatai <https://miezaiciai.lt/bendruomenes-istatai/>

⁴ <https://www.prisijungusi.lt/bendruomenes/>

Šis modelis neišvengtų ir tam tikrų apribojimų – galėtų veikti tik vietovėse, kuriose yra mokykla ir viešoji biblioteka (vietovė su apytikriai 1000 ir daugiau gyventojų).

- **Stiprybės**

- Dalyvaujančios mokyklos užtikrina nuolatinį jaunųjų savanorių srautą.
- Viešosios bibliotekos teikia patalpas, kuriose galima organizuoti konsultacijas.
- Dalyvaujančios bendruomenės padeda pasiekti senjorus ir skatina jų įsitraukimą.

- **Silpnybės**

- Gali būti sunku įtraukti senjorus, nežinančius apie šią veiklą.
- Gali būti sunkumų skatinant mokinius dalyvauti išoriniame savanoriškame darbe.
- Dėl vietovės ypatumų gali nebūti visų modeliui veikti būtinų komponentų.

- **Galimybės**

- Veikla gali paskatinti kartų tarpusavio ryšius ir kartų solidarumą.
- Viešosios bibliotekos suteiks erdvę ne tik konsultacijoms, bet ir įvairioms kitoms edukacinėms veikloms.

- **Grėsmės**

- Senjorai gali nepritarti šios programos idėjai nebūdami pakankamai informuoti.
- Nesant finansinės paramos bibliotekoms, gali nebūti pakankamos jų motyvacijos imtis koordinatoriaus vaidmens.

Modelio įgyvendinimo planas

Iniciatoriai, norėdami šį modelį įgyvendinti pasirinktoje bendruomenėje, turėtų įsitikinti, kad joje yra bent du komponentai – mokykla ir biblioteka, o taip pat papildomai bendruomenės organizacija.

Rekomenduojami tokie įgyvendinimo veiksmai.

- Susitarti su viešosiomis bibliotekomis dėl galimybės rengti IT konsultacijas jų patalpose.
- Informuoti mokyklą apie savanoriško darbo galimybę.
- Siekti, kad mokyklos administracija bendradarbiavimui paskirtų atsakingą asmenį.
- Užtikrinti, kad jaunesni savanoriai gautų visą tinkamą informaciją ir, esant poreikiui, mokymosi išteklius konsultacijoms pasirengti.
- Bendradarbiauti su vietos bendruomenėmis, kurios turi tiesioginį ryšį su senjorais, pranešti jiems apie IT konsultacijų galimybes.
- Sudaryti konsultacijų tvarkaraščius (užtikrinti ryšius *bibliotekos darbuotojas – savanoris – senjoras*).
- Surengti konsultacijas, jas registruoti.
- Surinkti ir reaguoti į visų šalių atsiliepimus.

Tam, kad modelis būtų tvarus be finansinės paramos ir išorinio koordinavimo, svarbu sukurti stiprias bendruomenines ryšių sistemas ir pasitelkti kūrybingus būdus įtraukiant vietinius žmones. Papildomi veiksniai, stiprinantys modelio tvarumą:

1. vietinės bendruomenės palaikymas: įtraukti vietos bendruomenės narių, kurie būtų pasirengę savanoriškai koordinuoti veiklą; daugiau bendruomenės paskirtų konsultavimo vietų;
2. informavimas renginiuose: rengti akcijų ir kitus renginius, juose skirti dėmesio savanoriams ir senjorams, skatinti juos dalyvauti konsultacijose; išnaudoti vietinės bendruomenės renginius ir susirinkimus kaip galimybę pristatyti veiklas;
3. partnerystė su mokyklomis: sudaryti bendradarbiavimo susitarimus dėl mokinių dalyvavimo savanoriškame darbe, siekti, kad programa būtų įtraukta į mokyklos savanoriško darbo planus;
4. vietinis finansavimas: ieškoti vietinių rėmėjų, kurie galėtų paskatinti dalyvaujančius savanorius bei bibliotekų darbuotojus, padėti įkurti naujų konsultavimo vietų;
5. vietinė komunikacija: aktyviai naudoti socialinius tinklus, bendruomenės susitikimus ir kitas nemokamas bendravimo priemones nušviesti programą ir pritraukti naujų dalyvių.

Asmenys, kurių valdomose patalpose vyksta konsultacijos (šiuo atveju, bibliotekų darbuotojai) turėtų prižiūrėti dalyvių veiklą, surinkti atitinkamus duomenis, registruoti konsultacijas taip, kad mokiniai galėtų mokykloje patvirtinti atliktą savanorišką darbą. Svarbu, kad ši sistema būtų aiški, patikima ir suprantama visoms suinteresuotoms šalims.

Konsultacijų tvarkaraščius parengti ir suderinti galėtų bibliotekos darbuotojas arba paskirtas (įsitraukęs) bendruomenės atstovas.

Konsultacijos su mokyklomis

Tam, kad bendruomenės modelis veiktų tinkamai, o visos šalys vienodai suprastų vieni kitų lūkesčius, ribas ir galimybes, rekomenduojama iniciatoriams pasitarti su bendrojo lavinimo mokyklų bendruomene ir išsiaiškinti šiuos klausimus.

1. Kokius mokykla kelia reikalavimus mokinių savanoriško (socialinio) darbo praktikai?
2. Ar mokyklai svarbi mokinių savanoriška veikla? Ar ši veikla padeda mokyklai spręsti kokius nors uždavinius?
3. Kiek laiko mokiniai dažniausiai skiria savanoriškai veiklai per savaitę ar mėnesį?
4. Kokia mokyklos patirtis organizuojant mokinių savanorišką veiklą, ypač už mokyklos ribų? Ar mokykla bendradarbiauja su viešąja biblioteka, senjorų organizacijomis*, kitomis vietos bendruomenėmis?
5. Kokius iššūkius mokykla mato įgyvendinant tokį modelį (vieta, tvarkaraštis, apskaita, gebėjimai ir pan.)?
6. Ar mokykla galėtų prisidėti parengiant savanorius konsultavimui (pasiūlyti mokymosi išteklius, paaiškinti taisykles ir pan.)?

7. Kaip mokykla galėtų prisidėti prie šio modelio įgyvendinimo? Ką jame reikėtų patobulinti?
8. Ar mokykla turi pasiūlymų, kaip geriau organizuoti mokinių konsultacijas senjorams?
9. Kaip mokykla galėtų geriau bendradarbiauti su biblioteka įgyvendinant šį modelį?
10. Ar mokykla norėtų tiesiogiai bendradarbiauti su senjorų organizacijomis?
11. Kaip mokykla vertina tokio modelio tvarumą ir ką reikėtų padaryti, kad jis veiktų savaime?

* Neapsiribojame formaliomis senjorų organizacijomis; tai gali būti ir vietos bendruomenė, kurios narių reikšminga dalis yra pagyvenę asmenys.

Konsultacijos su bibliotekomis

Siekiant išsiaiškinti vietos viešųjų bibliotekų siekius ir galimybes, rekomenduojama iniciatoriams pasitarti su jų darbuotojais ir išsiaiškinti šiuos klausimus.

1. Kokia bibliotekos patirtis priimant mokinius atlikti savanoriško darbo praktiką bei organizuojant renginius ar konsultacijas senjorams (pavyzdžiui, „Prisijungusi Lietuva“ projekto metu)?
2. Kokios yra bibliotekos galimybės suteikti patalpas mokinių savanoriškai veiklai?
3. Ar biblioteka padėtų sudaryti konsultacijų tvarkaraštį ir apskaitytų konsultuojančių mokinių savanorišką darbą?
4. Ar biblioteka bendradarbiauja su mokykla, senjorų ir kitomis vietos organizacijomis?
5. Kokių būdu biblioteka galėtų informuoti senjorus apie galimybę gauti konsultacijas?
6. Ar biblioteka galėtų padėti parengti savanorius konsultavimui (pasiūlyti mokymosi išteklius, paaiškinti taisykles ir pan.)?
7. Ar biblioteka linkusi pasitelkti konsultacijas kaip priemonę, didinančią lankytojų skaičių bei keliančią bibliotekos prestižą?
8. Kaip biblioteka užtikrins saugią ir draugišką aplinką tiek mokiniams, tiek senjorams?
9. Pasiūlymai, kaip geriau organizuoti mokinių konsultacijas senjorams, ir kaip užtikrinti tokio modelio tvarumą.

Konsultacijos su senjorų organizacijomis

Siekiant išsiaiškinti planuojamos veiklos galimybes, rekomenduojama iniciatoriams pasitarti ir su vietos senjorų organizacijų atstovais.

Kadangi šios organizacijos atstovauja galutiniams paslaugos gavėjams, verta labiausiai išsiaiškinti paklausos ir informavimo aspektus.

1. Kokios yra pagrindinės senjorų skaitmeninių poreikių sritys? Ar yra tam tikrų skaitmeninių temų, kuriomis senjorai labiausiai norėtų gauti pagalbą?
2. Kaip senjorų organizacija vertina mokinių teikiamų konsultacijų poreikį?

3. Kokie tinkamiausi laikai senjorams dalyvauti konsultacijose?
4. Kaip organizacija galėtų informuoti senjorus apie galimybę gauti konsultacijas?
5. Ar organizacija turi patirties bendradarbiaujant su mokyklomis ar bibliotekomis?
6. Kokius iššūkius organizacija mato įgyvendinant tokį savanoriškos veiklos modelį?
7. Ar organizacija galėtų tiesiogiai organizuoti mokinių savanorišką veiklą (patalpos, tvarkaraščiai, apskaita ir pan.)?
8. Ar organizacija turi pasiūlymų, kaip geriau organizuoti mokinių konsultacijas senjorams?

Organizacijos modelis

Šio modelio centre – NVO, biudžetinė, ne pelno ar socialinio verslo organizacija, organizuojanti savanorišką jaunimo veiklą, veikianti socialinėje srityje ir teikianti pagalbą senjorams.

Veiklų organizatoriai – tokios organizacijos vadovas, darbuotojai, paskirti atstovai.

Veiklose dalyvauja:

- savanorius organizuojanti struktūra (NVO ir pan.), ji valdo savanorius, susitikimų tvarkaraštį ir komunikuoja su paslaugos gavėjais senjorais (ar jų organizacija);
- vyresnio amžiaus žmonės vienijanti ar galinti informuoti organizacija, pavyzdžiui, trečiojo amžiaus universitetas, pensininkų draugija, socialinis skyrius, parapija ir pan. (pasirinktinai, jeigu reikalinga).
- savanoriai;
- vyresnio amžiaus žmonės (galutiniai naudos gavėjai).

Projektui tinkama bet kuri tokio pobūdžio organizacija, nuolat dirbanti arba su jaunimu, arba su senjorais, galinti ir norinti išplėsti savo veiklą į kitą socialinę segmentą.

Dalyvavimas projekte būtų naudingas organizacijai, nes jis:

- papildo ir išplečia organizacijos veiklą, prisidedant prie bendruomenės gerovės;
- didina organizacijos dalyvavimą ir paslaugų įvairovę, siekiant prigimtinio organizacijos tikslo – plėtros;
- padeda pritraukti daugiau savanorių ir lanksčiau juos panaudoti;
- suteikia naujų skaitmeninių žinių ir patirties savanoriams;
- padeda augti ir pasiekti daugiau organizacijų, kurios galėtų prisidėti prie organizacijos tikslų.

Modelio įgyvendinimo planas

Skirtingai nuo bendruomenės modelio, šis modelis panaudoja jau esamą organizacijos patirtį, gebėjimus ir ryšius. Tereikia pasiūlyti naujų žinių išteklių savanoriams parengti ir padėti surengti bandomąjį konsultacijų ciklą.

Lietuvoje yra pasiskelbę daugiau nei 700 priimančių organizacijų, daugiausia tam tikrų profesijų darbams atlikti (mokyti, kopijuoti, tvarkyti ir pan.).

Iš savanorystę organizuojančių tėra 26 organizacijos, iš jų 10 socialinės krypties veikloms¹.

- **Stiprybės**

- Platus savanorių priėmimas iš įvairių organizacijų ir sektorių.
- Suderintas darbas su senjorais ir jaunimu, skatinantis kartų tarpusavio supratimą.
- Veiklos plėtra papildant nauju turiniu ar partnerystėmis su senjorų (ar jaunimo) organizacijomis.

- **Silpnybės**

- Gali būti sudėtinga užtikrinti, kad visi savanoriai būtų tinkamai parengti konsultuoti.
- Organizacijai gali nepakakti tinkamus gebėjimus turinčių savanorių.
- Gali būti sudėtinga valdyti ryšius su įvairiomis siunčiančiomis ir priimančiomis savanorių organizacijomis.

- **Galimybės**

- Išplėsti savanorių parengimo mokymo programas.
- Pasiiekti daugiau senjorų bei jų organizacijų ir įtraukti į savo veiklą naujus asmenis.

- **Grėsmės**

- Konkurencija dėl savanorių su kitomis organizacijomis.
- Finansinės grėsmės dėl didėjančio veiklos masto ir poreikių.
- Reputacinė grėsmė, jeigu organizacija negalės užtikrinti tinkamo konsultavimo.

Patogi proga organizacijai pradėti konsultuoti senjorus, – tarptautinių skaitmeninių žinių plėtros akcijų, – Senjorų savaitės, Saugesnio interneto savaitės, Skaitmeninių savaičių ir pan. renginiai.

Savanorišką veiklą organizuojančių organizacijų pasirengimas

Organizacijos modelio veiklas ketinančios įgyvendinti organizacijos pirmiausia turėtų išsiaiškinti savo galimybes ir vietinius ypatumus, aptariant šiuos klausimus.

1. Kokia organizacijos patirtis dirbant su jaunimu ar senjorais?
2. Kokie būtų organizacijos tikslai ir lūkesčiai dalyvaujant šioje iniciatyvoje?
3. Kokius išteklius organizacija gali skirti?
4. Kaip organizacija planuoja valdyti savanorių darbą ir tvarkaraštį?
5. Koku būdu organizacija komunikuoja su senjorais ar jų atstovaujančiomis organizacijomis?
6. Kaip organizacija planuotų įvertinti senjorų skaitmeninius poreikius?
7. Kokie organizacijos pasiūlymai dėl naujų žinių išteklių savanoriams?
8. Ar organizacija turi savo pasiūlymų, kaip geriau organizuoti tokias konsultacijas senjorams?

---

¹ <https://old.jrd.lt/informacija-jaunimui/savanoryste/organizaciju-paieska>

Rekomendacijos bei mokymosi medžiaga

Rekomendacijos ir savarankiško mokymosi medžiaga savanoriams

Siekiant padėti jaunesiems savanoriams sėkmingai teikti IRT konsultacijas senjorams, parengtos rekomendacijos, su kuriomis jaunuoliai gali susipažinti savarankiškai arba padedant mokytojui, bibliotekininkui, koordinatoriui ir pan.

Rekomendacijos apima šias temas.

1. Kaip bendrauti su senjorais? Kas jiems įdomu? Etika ir etiketas.
2. Kaip įvertinti savo patirtį? Kuo galiu padėti senjorams? Ką reikėtų paaiškinti senjorams: išmanieji, bendravimo priemonės, saugumas, naudingos programėlės ir pan.
3. Kur išmokti daugiau e. saugumo? Rekomenduojama svetainėse epilietis.eu ir prisiungusi.lt paskelbta mokymosi medžiaga.
4. Kaip vyksta konsultacija? Kaip ją suplanuoti, kaip pasirengti. Ką daryti, o ko ne.
5. Mokykla ir biblioteka – jų pareigos ir teisės. Savanoriško darbo organizavimas ir apskaita

Savanoriams skirta savarankiško mokymosi medžiaga bei praktiniai konsultavimo patarimai paskelbti <https://norden.lt/project/it-mentoryste/>. Siūlomoje medžiagoje gausu nuorodų į pamokėles skaitmeninėmis temomis <https://www.epilietis.eu/category/mokymai/>.

Iniciatyvos įgyvendinimo metu įvykusių bandomųjų konsultacijų metu jaunuoliai konsultavo senjorus daugiausia šiomis vyresnio amžiaus žmonėms aktualiomis bei jų pageidaujamosiomis temomis:

- kaip naudotis išmaniojo telefono funkcijomis (parsisiųsti programėles, pasididinti raides, įsivesti telefono numerį, jį perkelti iš SIM kortelės, atsinaujinti programėles, persiųsti paveikslėlius);
- kaip susikurti e. pašto paskyrą;
- kaip saugiai naudotis socialiniais tinklais;
- kaip pirkti internetu;
- kaip sumokėti už komunalines paslaugas internetu.

Asmens duomenų, privatumo apsauga, saugesnis internetas visad yra skersinės konsultacijų temos, papildančios visus dalykus.

Pažymėtina, kad jaunesni savanoriai turėjo pakankamai skaitmeninių žinių ir suprato kaip naudotis tokiais technologijomis, tačiau jiems dažnai trūko informacijos apie bendravimo ypatumus su vyresnio amžiaus žmonėmis.

Rekomendacijos institucijoms

Mokykla, biblioteka, priimančioji organizacija turėtų susitarti tarpusavyje, taip pat esant galimybei pasirengti šią informaciją ir reikiamas dokumentų formas.

1. Kaip vyksta konsultacija? Kaip ją suplanuoti, kaip pasirengti. Poreikio nustatymas, konsultacijų planavimas. Tvarkaraščių formos, jų sudarymas.
2. Mokykla ir biblioteka – jų pareigos ir teisės. Savanoriško darbo organizavimas ir apskaita. Sutarties, apskaitos lapo pavyzdys, kaip jį pildyti.
3. Kaip savanoris gali padėti senjorams? Ką reikėtų paaiškinti senjorams: išmanieji įrenginiai, bendravimo priemonės, saugumas internete, naudingos programėlės ir pan.
4. Rekomenduojama mokymosi medžiaga savanoriams.
5. Skelbimų mokykloje apie savanoriško darbo galimybę konsultuojant bei skelbimo bibliotekoje, senjorų organizacijoje, bendruomenėje pavyzdžiai.

Rekomendacijos švietimo įstaigoms, bibliotekoms, senjorams, organizacijoms skelbiamos <https://norden.lt/project/it-mentoryste/>.

Bandomųjų konsultacijų įžvalgos

2024 m. vasarį – liepą buvo surengtos bandomosios konsultacijos. Išbandant modelius, dalyvavo šios organizacijos: Šiaulių miesto savivaldybės viešoji biblioteka ir jos „Saulės“ filialas, „Lieporių“ filialas bei Vaikų literatūros skyrius, Šiaulių universitetinė gimnazija, Šiaulių „Sandoros“ progimnazija, Pasvalio Mariaus Katiliškio viešoji biblioteka, Pasvalio Petro Vileišio gimnazija, Lietuvos Raudonasis Kryžius ir šios organizacijos Kuršėnų bei Elektrėnų skyriai, asociacija „Viešieji interneto prieigos taškai“, bendradarbiaudama su Telšių rajono savivaldybės Karolinos Praniauskaitės viešosios bibliotekos Varnių filialu.

Surengtų bandomųjų konsultacijų organizatoriai pritarė, kad individuali konsultacija yra viena iš efektyviausių senjorų skaitmeninio raštingumo mokymų formų. Tokio pobūdžio veikla leidžia atsižvelgti į konkretaus vyresnio amžiaus žmogaus poreikius, lūkesčius, gali padėti išspręsti problemas, su kuriomis senjoras susiduria naudodamasis savo išmaniuoju telefonu ar kompiuteriu.

Bandomųjų sesijų sėkmė priklausė nuo visapusiško visų dalyvaujančių šalių įsitraukimo. Mokyklų koordinatoriai atliko itin svarbų darbą, nes atrinko veikloje dalyvauti motyvuotus bei aktyvius jaunuolius. Tuo tarpu bibliotekos darbuotojai viešino veiklą bei kvietė senjorus atvykti į konsultacijas. Rekomenduojama tokią veiklą plėsti, įtraukiant ir kitas institucijas, kaip savivaldybių švietimo skyrius, senjorų organizacijas.

Rekomenduojama suteikti visapusišką paramą jaunuoliams norintiems įsitraukti į šią veiklą. Parengiamųjų susitikimų metu siūloma atkreipti dėmesį į jaunuolių supažindinimą su vyresnio amžiaus žmonių bendravimo, mokymosi ypatumais, skaitmeninio raštingumo mokymosi kliūtimis ir iššūkiais senjorų tarpe. Tai padėtų jaunuoliams suprasti unikalius

senjorų poreikius, mokymosi stilių, tempą, mokymosi temas ir pan. Taip pat siūloma atkreipti didesnę dėmesį į konsultantų teikiamą pagalbą jaunuoliams, nes šie asmenys padeda, paskatina, atsako į jaunuoliams rūpimus klausimus ir pan. Šalia konsultacijų jaunimui tikslinga pasiūlyti įvairesnę veiklą (pavyzdžiui, šią veiklą įtraukti į Jaunimo savanoriškos tarnybos programą arba papildyti kita veikla), kuri galėtų motyvuoti ir pritraukti kuo daugiau jaunimo dalyvauti iniciatyvoje.

Taip pat verta naudoti skatinimo priemones, didinančias projekte dalyvaujančių organizacijų bei jaunimo atstovų motyvaciją, pavyzdžiui, įteikti pažymėjimus, skatinamuosius suvenyrus, viešai bendruomenėje pažymėti jų indėlį ir pastangas.

Kviečiame švietimo įstaigas, viešąsias bibliotekas, pagyvenusių žmonių organizacijas, savanorystę puoselėjančias NVO prisijungti prie šios iniciatyvos!